

Ø-børn på fælles lejrskole

Skolerne på Anholt, Omø, Orø og Tunø havde en uge i september sat hinanden stævne på lejrskole ved Høve Strand. Emnet var rollespil, hvad der måske er lidt usædvanligt for en lejrskole. Spilmester Ulvepels havde fundet på historien om Kystriget Høve, hvor en sammensværgelse bestående af den onde troldmand, apotekeren og hofdamen skabte splid og prøvede at få de seks grupper (Orker, Elvere, Barbarer, Samuraier, Riddere og Dværge) til at kæmpe mod hinanden. Grupperne skulle så prøve på at finde en måde at dræbe Troldmanden på og den eneste måde var at samle de seks relikvier. En af hver gruppe skulle stå i en ring med relikvierne og et sværd i midten, så blev en ældgammel magi påkaldt og sværdet blev så det eneste der kunne dræbe Troldmanden. Ud over Spilmester Ulvepels, Troldmanden, Apotekeren og Hofdamen var der mindst én voksen på hvert hold. Der var også en spåkone, en god troldmand, en troubadour, en købmand og en kromutter. Når man skulle spise under rollespillet, måtte man gå ind på kroen og købe sin mad.

Det var en god oplevelse for både de ca. 70 børn og deres lærere/pædagoger at være på lejrskole sammen. I det daglige er vi jo ikke så mange, så det var spændende at have mulighed for at lege med og snakke med børn fra andre øer. Det var dejligt ikke at skulle forklare hvordan det er at gå i en skole med så få børn, være det eneste barn i en klasse osv. Ligeledes var det vældigt befriende og inspirerende for de voksne at mødes med ligestillede kollegaer og udveksle

Drabelige krigere fra fire ø-skoler

oplevelser og erfaringer fra arbejdet og livet på de små øer. Til slut blev der også talt om fremtiden, hvor det jo er besluttet at der det ene år er fælles lejrskole og de øvrige år kursus for lærere og pædagoger.

Næste gang er der kursus på Orø lige før efterårsferien næste år.

*August Schollain Birckner
og Astrid Engelund hvh.
elev i 6.ø og lærer på Tunø*

Vi vil en national ø-politik

Kommentar af Dorthe Winther

*Septembers himmel er så blå
dens skyer lyser hvide,
og lydt vi hører lærken slå,
som før ved forårstide.*

(Alex Graff)

Sommeren er forbi og med den, den travleste måned i mange øboeres hverdag. Forsommeren med maj og juni var våd og kold, og som følge deraf var der ikke mange turister på vores småøer. Så kom juli, der eksploderede i varme sommerdage, lækker badevand, masser af turister og ekstrem travlhed hos vores turistaktører. Spise- og overnatningssteder, butikker og gårdbutikker har ligget vandret. Det er hårdt job at tjene en god del af årslønnen på ganske kort tid. Desværre viste det sig, at man alt for hurtigt skulle ned i gear igen – august blev jo ikke så stabil, som man kunne have ønsket sig – det kan landmændene snakke med om. September har været en blandet fornøjelse, og ikke helt som sangen øverst antyder, med høj sol og blå himmel. Tilbage står så debatten om, hvordan man kan strække sæsonen. Hvordan kan vi markedsføre vores småøer, så folk oplever, at småøer – de også er et besøg værd uden for sæsonen – i regn, rusk og sne.

Jeg skal ikke kloge mig på løsningsmodeller, men det er i al fald en debat, der er nødvendig at tage i de mørke vinteraftener på de enkelte øer. For flere besøgende året rundt giver forbedrede erhvervs muligheder – og det har vi i allerhøjeste grad brug for.

Folketingets Ø-politik

På årets generalforsamling på Hjarnø besluttede man, at Ø-sammenslutningen skal arbejde for, at Folketinget vedtager en ø-politik. Som det blev fremhævet på generalforsamlingen som begrundelse for forslaget, så har de 27 øer under Sammenslutningen af Danske Småøer haft Folketingets bevågenhed, både når der skulle holdes taler, og når det handlede om bevillinger, bl.a. færgestøtteordning, investeringsstøtte til nybygning af færger og havneanlæg, ø-støttelov med tilhørende midler til ø-projekter, landdistriktsmidler (EU og regionale midler) og landbrugs- og fiskeristøtte.

Derudover mødes Folketingets Ø-kontaktudvalg, som består af et medlem fra hvert parti med formandskabet

i Ø-sammenslutningen, 2-4 gange om året for at debattere og rejse ø-relevante emner i forhold til Folketinget og regeringens medlemmer. Folketinget bør have en ø-politik, der skal ses som en række visioner og tilhørende målsætninger, der på flere måder kan medvirke positivt til de 27 småøers fortsatte udvikling og beståen som levende helårssamfund. Det betyder, at Folketinget ved lovgivningsarbejdet og bevillingsbehandling vil have nogle visioner og målsætninger, som man kan holde beslutninger op imod, hente inspiration i og måske derved undgå beslutninger, som kommer til at virke modsatrettede.

Generalforsamlingen besluttede, at Folketingets Ø-politik skal være et emne, der skal arbejdes med ved dette års repræsentantskabsmøde, som afholdes den 6.-7. november i Odense, og vi har indbudt repræsentanter fra Folketingets Ø-kontakt til en afsluttende debat.

Det vil derfor være en god ide at tage fat på debatten allerede nu på de enkelte øer, således at jeres ø-repræsentant er klædt på til debatten med jeres synspunkter.

ESIN

I september var Ø-sammenslutningen vært ved ESIN's årsmøde, der afholdtes på Sejerø. Det er anden gang, at vi afholder årsmøde i Danmark, første gang var på Femø i 2002.

ESIN (European Small Island Federation) er et netværk for små-ø-organisationer i Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Irland, Italien, Skotland, Sverige og Åland.

Hovedformålet er at arbejde for, at småøerne på alle områder forbliver levende helårssamfund.

Dette gøres på to planer – det lokale niveau, hvor man gennem erfaringsudveksling, fælles projekter og møder mellem øboere forsøger at styrke øernes kulturelle identitet, skabe netværk på tværs samt foretage sammenligninger af, hvordan medlemslandene håndterer forskellige ø-problematikker. Det vil flere øboere kunne nikke genkendende til, idet de har deltaget i et af de 12 seminarer for øboere fra de enkelte medlemslande omhandlende f.eks. færger, skoler, energi mm., som var arrangeret i et fælles projekt. Derudover forsøger ESIN også at arbejde på det europæiske plan og informere og

påvirke relevante EU-institutioner.

I år var temaet for årsmødet bæredygtig energi, og årsmødet afsluttedes med en tur til Samsø.

Det er altid spændende og givende at mødes med øboere fra andre lande og høre om deres erfaringer – vi har mange sammenfaldende udfordringer.

Derfor er det også vigtigt, at det ikke blot er 'politiske' øboere, der møder hinanden, men at mange flere øboere får mulighed for at mødes og drøfte ø-udfordringer og løsningsmuligheder. Det er økonomisk tungt at gennemføre, men det skal ikke hindre os i at fremføre dette ønske – og det var da også et vigtigt dansk ønske også på dette årsmøde.

*

Dansk-Irsk ø-samarbejde

Småøernes Aktionsgruppe er indgået i et samarbejde med den irske ø-gruppe i det europæiske Landdistriktsprogram. De danske øer Fejø, Anholt og Tunø skal sammen med de irske øer Clare Island, Áránn Mhor, og Bere Island gennemgå et træningsprogram, med henblik på at skabe strategier, der kan gøre øerne til energi-selvforsynende

cj

Bliv støttemedlem af Sammenslutningen af Danske Småøer

Interesserer du dig for de danske øer? Så tegn et støttemedlemskab og modtag Ø-Posten på din adresse. Det koster blot 150,- kr. om året.

Kontakt sekretariatet på sekretariatet@danske-smaaer.dk, hvis det har interesse!

Nu driver vi selv vores kro...

Siden Endelave Kros forpagterpar valgte at flytte fra øen den 1. september, har en gruppe af kroens anpartshavere drevet kroen – primært på frivillig basis. Ved hjælp af stort engagement, mange arbejdstimer og team-work, når det er bedst, er det den første måned lykkedes at lave en markant højere omsætning end i september 2009.

En samling amatører? Tjah, måske – hvis 'amatører' i krosammenhæng da betyder 'u-uddannede-tjenere-og-kokke, som kører en rentabel forretning.' For, ja – Endelave Kro drives yderst professionelt af en gruppe mennesker, som bare VIL, at kroen skal bestå og blive ved med at være øens samlingssted. Og det går faktisk ret godt!

Kan selv – vil selv

I april 2009 stiftedes Endelave ApS med det formål at købe, restaurere og genåbne Endelave Kro, som havde været lukket og til salg et lille års tid. I juni blev dørene igen slået op til lyse, nymalede og opfreskede lokaler – fra kælder til kvist. Et forpagterpar „oppe fra landet“ drev kroen og havde en forrygende sommersæson, som desværre blev afløst af vintermathed – og udmøntede i en opsigelse fra forpagterparret.

Den 1. september rejste de fra øen – og ApS'et stod uden ny forpagter.

– Ansøgningsfeltet har simpelthen været for smalt, så vi i bestyrelsen bekræftede hinanden i at „det her kan vi godt selv klare i vintersæsonen“, fortæller Lars Møller, formand for Endelave ApS. Han understreger, at ApS'et stadig satser på at få en forpagter eller bestyrer til at drive kroen fra foråret 2011.

'Krokorps' kører klatten

Endelave ApS har ansat to på fuld tid, blandt andet til at tage sig af køkkenet samt en rengøringsdame på deltid. Derudover kører kroen på frivillig basis. – Dem i korpset melder ud, hvilke vagter de ønsker at tage fra torsdag til søndag, som er de dage, vi har fast åbent. På den måde dækkes servering i bar og restaurant + opvasketjansen, og det fungerer ret godt, forklarer Lars Møller og nævner også dem, der lige tager lysestagerne med hjem til pudning, laver blomsterdekorationer til bordene, ordner afløbet eller klipper roserne på terrassen.

Procedurer for alting

Den første måned har „de nye krofolk“ skulle bygge et varelager op, lave nye funktionelle systemer, vurdere hvor meget der skal være åbent – og i det hele taget finde sig til rette bag disken.

– Da vejret var perfekt i de første weekender i september, blev vi kastet ud i det, fordi der kom rigtig mange sejlere og flyvere på kroen, fortæller Lars og pointerer, at også øens folk bakker vildt meget op.

– På den måde har vi også hurtigt fundet ud, hvad der fungerer – og hvilke arbejdsgange, der er nødvendige at beskrive. Selvom der naturligvis er en kerne af hjælpere, så er det vigtigt at have

nogle fælles retningslinier for, hvordan vi gør tingene, understreger Lars. Han, den øvrige bestyrelse og de fastansatte har derfor i fællesskab udarbejdet en række procedurer, som alle forventes at følge.

– Jo, vi har fået kroen rigtig godt i gang igen – og vi tror på, at vi kan bevare gejsten vinteren igennem – blot der fortsat kommer kunder i butikken, slutter Lars. Se mere på www.endelave-kro.dk

Hanne Holm, Endelave

Omø søger forpagter

Nybygget restaurant, kiosk grill og cykeludlejning. Plads til 50 kuverter samt 60 udendørs. Vi søger en professionel, stabil og engageret forpagter (kok gerne par) til at betjene vores mange turister 35.000 pr år. samt lystfiskere, sommer- og helårsbeboere og ikke mindst 4.500 lystsejlere. Restauranten ligger direkte på havnen ved fiskekuttere, fiskeforretning, Omø-færgen, lystsejlere og campingplads. En unik mulighed for den rette forpagter.

Henv.: hanneole.omoe@gmail.com eller tlf. 44 64 24 04.

Skarø købmand byder på smagsoplevelser

Med blot 35 beboere, så er Skarø den mindste af vores øer, der har en dagligvarehandel. Den blev i forsommeren overtaget af Anne Kirketerp og Kim Olsson. Udover gængse dagligvarer, så tilbyder øens nye købmandspar også egne smagsoplevelser, bl.a. brød bagt på gamle kornsorter, som er kværnet i butikken. Og turister på Skarø kan hos købmanden købe en madkurv med lækkerier.

cj

Anne Kirketerp og Kim Olsson, et købmandspar med nye idéer

40 europæiske øboere fra 8 lande mødtes på Sejerø

I år var Sammenslutningen af Danske Småøer vært for det årlige møde i vores europæiske ø-organisation, ESIN

Sammenslutningen af Danske Småøer er medlem og medstifter af European Small Island Federation, som (lidt ulogisk) forkortes til ESIN. ESIN består af småø-organisationer fra 10 lande i Europa. ESIN's mission er dels, at vi europæiske øboere erfaringsudveksler, skaber aktiviteter hvor øboere på tværs af grænser kan mødes og inspirere hinanden, men også at ESIN kan gøre sin stemme gældende i EU på vegne af de små øer.

Indsats for ø-ungdom

I år foregik ESIN's årsmøde på Sejerø. Og sejerøboerne havde sat alle sejl til for at gøre øen til en perfekt ramme for årsmødet. Og det lykkedes i høj grad – stort tak til Sejerø! Til mødet på Sejerø var øboere fra Danmark, Sverige, Finland, Åland, Frankrig, Irland, Skotland og Italien repræsenteret. Vi lagde ud med en workshop, hvor vi i grupper diskuterede tre temaer: Ungdomsarbejde, fælles projektmuligheder og fremtidige strategier for ESIN. En indsats for ø-ungdom er især et hjertebarn for den finske ø-organisation, og finnerne havde til den mere formelle generalforsamling et forslag om,

at ESIN bruger det europæiske program, Youth Action, til at skabe en udveksling, hvor ø-ungdom kan lære hinanden at kende og måske søge arbejde og studieophold på andre europæiske øer. Det blev besluttet, at ESIN skal gøre en indsats på ungdomsområdet.

Små øer kræver en særlig opmærksomhed i EU

Bengt Almkvist fra Sverige, der bor på Missjö med kun 20 beboere, er præsident for ESIN. Han gjorde rede for aktiviteterne i løbet af året. En vigtig mission for ESIN er at søge indflydelse i EU, en af metoderne er at samarbejde med større og stærke lobby-organisationer, og et af målene er at få EU til at anerkende, at Europa også er meget små øer, og at de kræver en særlig opmærksomhed. Det er da også lykket at skabe stærke kontakter, men ESIN er også en organisation, som er under stadig opbygning. Ligesom vi i Ø-sammenslutningen oplever, at nok har vi 27 øer meget til fælles, så er vi også meget forskellige. Det samme oplever vi i fht. vores europæiske ø-venner, vi er meget forskellige, men vi har også mange problemstillinger til fælles.

Små øer vil grøn energi

De overordnede temaer for årsmødet var ø-ungdom og vedvarende energi. Udover

finernes oplæg, så kom også Lotte Brinkmann fra Anholt og fortalte om et skoleprojekt, hvor man søger europæiske partnere til et projekt, hvor ø-skoler på tværs af grænser, og via internettet, kan samarbejde og gøre både det faglige og sociale rum større for ø-skolernes elever. Grøn ø-idéen er en almen trend blandt de europæiske øer. På årsmødet fortalte svenske Lennart Andersson om et baltisk Interreg-projekt, hvor målet er at gøre øerne selvforsynende med energi. Og Maíread fra Irland fortalte om det irsk-danske projekt, hvor udvalgte øer skal udvikle energiplaner. Som et ekstra tilbud, så var der arrangeret en tur til Samsø, der internationalt står som den store rollemodel, hvad angår selvforsyning af grøn energi. Søren Hermansen fra Samsø Energiakademi er en dygtig og inspirerende formidler af Samsø's erfaringer, især er erfaringerne med, hvordan man forankrer og lokalt sikrer en fælles energi-strategi, interessante.

Alt i alt, så er vi i Sammenslutningen af Danske Småøer stolte af, at vi, bl.a. i samarbejde med Sejerø Beboerforening, var værter for et årsmøde, hvor det saglige indhold og det sociale samvær gik op i en højere enhed. ESIN's årsmøde var støttet af Indenrigs- og Sundhedsministeriets ø-støtte samt Fødevarerministeriets Landdistriktsprogram.

Claus Jensen

Øboere fra 8 lande mødtes på Sejerø for at styrke det tværnationale samarbejde

Politikerbesøg på Drejø og Skarø

En gang om året tager Folketingets Økontaktudvalg på ø-tur – i år fandt politikerne vej til Skarø og Drejø

Når Folketingets Økontaktudvalg tager på ø-tur sammen med formandskabet i Sammenslutningen af Danske Småøer, så er det for at mødes med de lokale beboerforeninger og på den måde få en indsigt i livsbetingelserne og aktuelle udfordringer på de pågældende øer. I år var det så Drejø og Skarø i det sydfynske øhav, der fik besøg af Preben Rudiengaard (V), formand for Økontaktudvalget, Henrik Brodersen (DF), Jørgen Poulsen (R), Jørgen Lundsgaard (K) og Kristen Touborg (SF).

Kystbeskyttelse og strandbeskyttelse

På Skarø var det især problemer med kystbeskyttelse og strandbeskyttelseslovens begrænsninger, som var temaet. For øen har også strækninger, hvor kysten er truet af erosion. Digerne visse steder trænger til en istandsættelse, og med kun 35 beboere på øen, så kan det være svært at løfte denne opgave alene, økonomisk. Skarø har da også søgt den nye pulje til kystbeskyttelse.

Skarø har dygtigt skaffet fondsmidler til et legepladsprojekt på Skarø havn. Hensigten med legepladsen er at gøre øen mere attraktiv at besøge for lystsejlere, og dermed tiltrække flere potentielle kunder til øens beskudne erhvervsliv, så som købmanden og Skarøs caféer. Men projektet er løbet ind i problemer, da Miljøcenter Odense har givet afslag på at dispensere fra strandbeskyttelsesloven med henvisning til naturbeskyttelseshensyn. Det er sådan, at man på de små øer kan dispensere fra strandbeskyttelsesloven, hvis der er særlige hensyn, der taler derfor, især hvis en dispensation kan være til gavn for det lokale erhvervsliv. På Skarø (og i Ø-sammenslutningen) finder man det besynderligt, at det ikke kan lade sig gøre med nye tiltag på øens havneområde, som jo pr. definition er en ø's kraftcenter, og flere sejlere til øen vil støtte øens erhverv. Men da miljøcenterets afgørelse er anket til Naturklagenævnet, så kan folketingets politikere ikke blande sig i sagen.

Men et ø-besøg handler ikke kun om problemer, det handler også om stolt at vise sin ø frem og om de ting, som øboere selv tager initiativ til, og Skarø gav i høj grad indtryk af, at her ligger man ikke på den lade side. Lidt frækt sagt, så er man på Skarø bidt af en gal brandbil. Man har

Lars Milling fra Drejøs beboerforening (tv) viser Drejø frem og fortæller om aktuelle aktiviteter og udfordringer

med stor dygtighed skaffet fondsmidler til top-moderne brandslukningsudstyr, og senest har Skarø skaffet fondsmidler til en udbygning af den lokale brandstation. Beboerformand, Bjarne Madsen, fortalte også om det lokale akut-beredskab, som man i lighed med andre sydfynske øer, har opbygget med støtte fra Region Syddanmark.

Skarø huser en af ildsjælene i Småøernes Fødevarer-netværk, Martin Jørgensen, som også er bestyrelsesmedlem i den lokale beboerforening. Så det er nok en af grundene til, at beboerforeningen kunne byde på en yderst avanceret frokost, alene baseret på råvarer fra de danske småøer. Og et besøg hos Skarø Is, som Martin Jørgensen og Britta Tarp har udviklet sammen, blev det også til.

Bredbånd og arbejdspladser

Skarø deler færge med Drejø, så efter besøget på Skarø, så drog udvalget videre til den større ø, Drejø. Drejø har med over en 1 times sejlads til fastlandet svært ved at tiltrække pendlere og om aftenen, hvor udvalget havde møde med den lokale beboerforening, var det især en drøftelse af øens muligheder for at skabe hjemmearbejdspladser, der var på dagsordenen. Flere på Drejø savner en bedre og mere stabil bredbåndsforbindelse til øen, så det kan lade sig gøre at virke fra øen med en hjemmearbejdsplads. Men øen er dog ikke uden erhverv. Drejø har bl.a. en sejrende tømrer, en snedker, en masseovnsbygger, der også afholder kurser med deltagelse af kursister fra hele verden, Gl. Elmegaard, et kombineret hjemstavnsmuseum, café og aktivitetscenter, og Drejø

Kro og Købmand. Også Drejø har kyststrækninger, hvor det stadig voldsomt mere vejr sætter sig præg, så en indsats her er også påkrævet. Efter mødet med beboerforeningen udvikledes et offentligt møde på kroen, hvor Drejøboere mødte op og kunne skyde løs på politikerne med spørgsmål om dette og hint.

På den efterfølgende dag blev udvalgets medlemmer budt på en guidet tur, hvor øens mangfoldige natur især gav indtryk. Og en rundvisning og frokost på Gl. Elmegaard, hvor søstrene Beth og Sanne huserer, gør vist indtryk på alle, også folketingsmedlemmer.

Som en finale på turen, så havde Svendborgs borgmester og det kommunale ø-udvalg inviteret til et eftermøde i Svendborg, hvor turens vigtigste emner blev drøftet. Især blev kommunen anbefalet at støtte deres øer praktisk med at søge støtte til kystbeskyttelse af øerne, og Økontaktudvalget har efterfølgende skrevet til videnskabsministeren for at udtrykke deres støtte til Ø-sammenslutningens henvendelse, hvor vi gør opmærksom på, at der skal findes en løsning på, hvordan de små øer også kan blive omfattet af nationale målsætninger mht. opgradering af bredbåndsforbindelser.

Claus Jensen

Nationalpark i Øhavet: En plan e

Hjertet i eventuel nationalpark bør være Det Sydfynske Øhav og de mange øer og holme mellem Langeland, Ærø og Sydfyn.

Det er én af konklusionerne efter snart halvandet års debat om det sydfynske nationalparkprojekt, fortæller naturfaglig konsulent Peter Blanner fra nationalparksekretariatet.

Fire store arbejdsgrupper med tilsammen et par hundrede deltagere har mødtes i Svendborg fem gange i vinter og sluttede i foråret med at diskutere, hvor stor, nationalparken eventuelt skal være.

– Og alle de streger, der blev slået, inkluderer de otte beboede småøer og Øhavet. Det er også helt oplagt, for vi har her det smukkeste eksempel på et druknet istidslandskab i hele Europa, siger Peter Blanner.

En nationalpark udelukkende bestående af øerne og Øhavet er den mindste udgave, der blev foreslået. Mange andre afgrænsninger er i spil, den største omfatter hele Langeland, Ærø, Tåsinge, Thurø

og Sydfyn med Svanninge og Egebjerg Bakker.

Det er nu op til styregruppen for nationalparkundersøgelsen at vurdere de mange bud på hvor stor, nationalparken skal være, og hvor den skal ligge.

Styregruppen laver en plan

Styregruppen skal også her i efteråret sortere og prioritere en stor stak ideer til, hvordan nationalparken kan gøre en forskel.

Borgerne har nemlig afleveret masser af input på borgermøder, via hjemmesiden og i arbejdsgrupperne.

Ideerne går bl.a. på

- at styrke og skabe sammenhæng og bedre betingelser for planter, insekter og fugle i naturen, f.eks. ved at etablere flere strandenge, overdrev og vådom-

Nationalparksprojektets idevogn har også været rundt på øerne. På billedet er idevognen på Lyø.

FAKTA om nationalparkundersøgelsen

Styregruppen har 24 medlemmer, 10 fra de fem kommuner/regionen, 12 fra interesseorganisationer og to fra de sydfynske småøer, Martin Jørgensen, Skarø, og Mogens Windeleff, Lyø.

Martin Jørgensen, Skarø, har været formand for én af de fire hovedarbejdsgrupper, erhvervsgruppen.

I oktober 2009 afvikledes et seminar for småøernes beboere, og deltagerne udarbejdede et nationalparkoplæg inden for de fire hovedfelter natur, kultur, friluftsliv og erhverv.

Oplægget er af ø-repræsentanter præsenteret mundtligt og skriftligt for de fire hovedarbejdsgrupper. Det ligger fortsat på www.nationalparksydfyn.dk. På samme hjemmeside kan man også tilmelde sig som modtager af nyhedsbreve.

Undersøgelsens idevogn har besøgt Strynø, Lyø, Avernakø, Drejø, Skarø og med beboerne som arrangør har borgermøder været afholdt på Strynø, Lyø, Birkholm, Drejø, Hjortø og Bjørnø.

Tilskud til ø-projekter

Styregruppen for nationalparkprojektet har fordelt tre millioner kroner i støtte til projekter, som kan styrke naturen, kulturarven, friluftslivet og/eller erhvervslivet i og omkring Det Sydfynske Øhav. Pengene kommer fra bl.a. Nordea fonden og Syddansk Vækstforum.

Af speciel interesse for småøerne har disse projekter fået støtte:

Kortlægning af mulighed for produktion af spiselig tang på småøerne: 300.000 kr.

Udstilling „Øhavets folk“ på Øhavets Smakkecenter, Strynø: 45.000 kr.

Udstilling „Ø-lejren på Lyø i 40 år“: 25.000 kr.

Lejrskoleprojekt på Sydfyn & Øer: 650.000 kr.

Fiskeri/produktion af fjordrejer i Øhavet: 150.000 kr.

råder, stenrev og korridorer.

- at skabe bedre adgang til de gode oplevelser i naturen og kulturhistorien og skabe mere sammenhæng i tilbuddene til et aktivt friluftsliv.
- at oprette centre til at formidle og styrke kulturhistorien, f.eks. maritime centre og et bygnings- og kulturcenter.
- at tiltrække gæster og nye fastboende og skabe økonomisk vækst, f.eks. ved at stimulere produktion af unikke eller typiske produkter – bl.a. tang, bio-brændsler, frugt, vin, bær – og skabe bedre forhold for fastboende på øerne i form af bedre færger og netforbindelser, daglige fornødenheder m.v.

Styregruppen er i gang med at samle al materialet til et forslag til en egentlig

er på vej

... hvor øboerne havde lejlighed til at spørge ind til projektet eller komme med deres holdninger til en nationalpark.

nationalparkplan. Den skal både fortælle, hvilken forskel, nationalparken kan gøre, hvilke indsatsområder, man vil satse på, og hvor den skal ligge.

Møder på øerne

Planen offentliggøres midt i oktober og behandles i de fem kommunalbestyrelser – Svendborg, Langeland, Ærø, Faaborg-Midtfyn og Assens – i november/december, før den eventuelt lægges ud i offentlig høring blandt alle borgere i de fem kommuner 1. februar - 31. marts 2011.

– Borgerne får altså ni uger til at aflevere ris og ros og stille ændringsforslag, og til den tid vil det være oplagt at arrangere en række borgermøder på småøerne, siger Peter Blanner.

Det gælder i øvrigt nu som hidtil, at

nationalparksekretariatet altid gerne stiller op med informationer, når borgere ønsker det, også på småøerne.

I juni 2011 ventes politikerne at træffe endelig beslutning om at søge miljøministeren om at få en nationalpark – eller ej.

*Af Jette Purup, kommunikationskonsulent
Nationalparkundersøgelsen
Det Sydfynske Øhav*

Ny sommerhusudstyknings på Omø?

I det ny landsplansdirektiv for 1.200 nye sommerhusgrunde i Danmark, er der forslag om 42 nye sommerhusudstyknings på Omø. Da udstykningsne ligger indenfor 300-meter strandbeskyttelseslinien og er både Natura 2000- og Ramsar-område, er der udarbejdet et tillæg med en vurdering af konsekvenserne for naturtypernes tilstand og de arter, der skal beskyttes. Miljøministeren begrundet en sommerhusudstyknings med, at der vil være en lokaløkonomisk effekt. Omø Beboer- og Grundejerforening fremhæver i sit høringssvar, at for det skal have en lokaløkonomisk effekt, i form af flere kunder til eks. færge og købmand, så skal grundene også bebygges. Derfor kan det være formålstjenligt med en tinglyst byggepligt på grundene.

cj

11 øer har søgt om støtte til kystbeskyttelse

Transportminister Hans Chr. Schmidt (V) var gæst ved årets generalforsamling i Sammenslutningen af Danske Småøer på Hjarnø, og der lagde han øre til kritik af den egenfinansiering, der var krævet af digeprojekter, der søger om støtte i den ny særlige pulje til kystbeskyttelse af småøer. En lille håndfuld lodsejere vil sjældent have råd til at egenfinansiere særlig meget, når der er tale om projekter på flere mio. kr. Ministeren lovede at gøre noget ved det, og det har han gjort! Så der er nu i princippet mulighed for fuldfinansiering af projekter. Men puljen er kun på 4 mio. kr. i hhv. 2010 og 2011 – og ved runden i 2010 har 11 småøer ansøgt om støtte til kystbeskyttelse for i alt 12 mio. kr. Næste (og sidste) ansøgningsrunde til denne pulje er 1. maj 2011. Find ansøgningsmaterialet på www.kyst.dk eller kontakt sekretariatet.

cj

Fem øer har fået lavet ø-handlingsplaner

Venø, Omø, Lyø, Strynø og Mandø kan se frem til nye projekter og nye aktiviteter. På de fem øer har øboerne for nogle måneder siden færdiggjort en handlingsplan for øens fremtid.

På Mandø ønsker man sig nye faciliteter for de 100.000 turister, som hvert år besøger øen, bl.a. velkomstcenter, omfartsvej og p-plads. Og så har man fokus på den hele nære service som buskørslen til fastlandet og aktiviteter for øens 10-12 børn.

På Omø lægger man bl.a. kræfterne i to store projekter: Et nyt miniferie- og kursuscenter på en af øens nedlagte gårde. Og et socialpædagogisk bo- og arbejdsfællesskab.

På Lyø har man valgt at satse på en bred vifte af aktiviteter, som kommer både turister og øboere til gode. Etableringen af Lyø Kultur og Besøgscenter i øens tidligere skole har dog haft særlig høj prioritet. Men også markedsføring og tilflytning samt diverse naturprojekter fylder meget i Lyø-planen.

Dette er bare nogle af eksemplerne fra tre af øerne. Man kan læse mere og få masser af inspiration i de fem trykte handlingsplaner. De findes på vores hjemmeside www.aktionsgruppe.dk eller man kan ringe og bestille et gratis eksemplar hos undertegnede på tlf. 38 33 00 67.

Konsulenter og styregrupper

De fem planer er meget forskellige. De bærer tydelig præg af det lokale arbejde med ideer, visioner og planer, som har foregået på de fem øer fra september 2009 til maj 2010.

De fem øer har valgt forskellige

arbejds måder. Nogle har lagt vægt på mange stormøder, hvor alle kan komme til orde. Andre har mere lagt vægt på arbejdet i arbejdsgrupper, og på en enkel ø har man lavet interviews med øboerne.

Alle fem øer har haft hjælp af konsulenter udefra, og alle øer har haft en styregruppe, som har haft det endelige ansvar for, at planen blev udarbejdet. På alle fem øer har man nu også besluttet, hvordan man vil følge op på planen og sikre sig, at de mange ideer og planer reelt bliver til noget.

De næste år vil så vise, hvor godt handlingsplanen har virket. Om de gør en mærkbar og positiv forskel på de fem øer

Vejledning om ø-handlingsplaner

Småøernes Aktionsgruppe har koordineret arbejdet på de fem øer. Vi har samlet 12 gode, praktiske råd i en vejledning om ø-handlingsplaner. Tanken er, at denne lille vejledning skal bruges af øer og øboere, som de kommende år selv vil lave handlingsplaner. Vi ved, at i hvert fald tre øer overvejer at gå i gang med at få lavet ø-handlingsplaner.

Vejledningen kan man finde på vores hjemmeside www.aktionsgruppe.dk.

*Morten Priesholm,
koordinator, Småøernes Aktionsgruppe*

Sammenslutningen af Danske Småøer afholder repræsentantskabsmøde

I weekenden d. 6.-7. november afholdes det årlige repræsentantskabsmøde i Sammenslutningen af Danske Småøer. Her mødes øboere fra vores 27 medlemsøer, dels for at fortælle om nyt fra de enkelte øer, men også for at fordybe sig i årets tema. I år er det en „national ø-politik“ der er hovedtemaet, og medlemmer af Folketingets Økontaktudvalg stiller op til debat med øboerne. Det er også håbet, at Indenrigs- og Sundhedsministeriets færgedvalg til den tid er færdig med deres rapport om organisering af færgedriften til småøerne, så konklusionerne kan præsenteres og diskuteres.

cj

Mandø-landmænd får nej til at dyrke jord

Landmænd på Vadehavsoen Mandø har fået afslag af Esbjerg Kommune på deres ønske om at pløje græsenge op og dyrke kulturgræsser og bruge gødning. Mandø er Natura 2000-område (EU-naturbeskyttelsesprogram) og øen udgør godt en fjerdedel af kommunens samlede Natura 2000-områder. Kommunens beslutning bifaldes af naturorganisationer, men er ikke populær blandt øens landmænd, ifølge fåreavler Ove Hjort Nielsen. MVJ-ordningerne på jordene er udløbet, og græsengene ønskes taget i brug til øens vigtige fåreavl. Ove Hjort Nielsen mener, at beslutningen bør udløse en betydelig økonomisk kompensation, når man nu skal til at købe foder i stedet for at dyrke det selv.

cj

Statens tilskud i 2011 til kommuner med småøer

Efter §20 i lov om kommunal udligning og generelle tilskud ydes der til kommuner med mindre øer et årligt tilskud. Tilskuddet ydes som et generelt tilskud, men er beregnet med baggrund i den tidligere færgerstøtteordning, hvor både sta-

ten og de tidligere amter ydede drifts- og ydelsesstøtte til færger, statens uddannelsesstøtte til unge på mindre øer samt en andel af puljen til vanskeligt stillede kommuner, der har været ydet til vanskeligt stillede kommuner begrundet i deres sær-

lige ø-udgifter. Det vil sige, at tilskuddet, uden dog at være øremærket, er tænkt som statens støtte til de ekstraudgifter, der kan være forbundet med, at kommunen også omfatter en ikke-brofast ø.

Claus Jensen

Sammensætning af Ø-tilskuddet for 2011 efter §20 i lov om kommunal udligning og generelle tilskud

Kommune	Øsamfund	Driftsstøtte	Invest.støtte	Særtilskud	I alt	1.000 kr.
Kalundborg	Sejerø/Neskølø	5.741.166	1.943.132	2.677.923	10.362.221	10.362
Holbæk	Orø	2.566.585	1.921.851	-	4.488.436	4.488
Slagelse	Agersø/omø	5.484.786	1.828.515	1.665.030	8.978.331	8.978
Lolland	Askø/Femø/Fejø	10.148.192	2.798.917	3.496.562	16.443.671	16.444
Assens	Baagø	1.414.165	357.639	-	1.771.804	1.772
Faaborg-Midtfyn	Avernakø/Lyø/Bjørnø	2.393.875	1.420.937	943.517	4.758.328	4.758
Ærø	Birkholm	258.579	478.894	-	737.473	737
Langeland	Strynø	1.194.366	921.311	402.382	2.518.059	2.518
Svendborg	Drejø/Skarø/Hjortø	3.416.890	1.869.873	-	5.286.763	5.287
Haderslev	Aarø	1.408.193	571.290	-	1.979.483	1.979
Aabenraa	Barsø	981.289	284.449	-	1.265.738	1.266
Esbjerg	Mandø	258.713	-	-	258.713	259
Horsens	Endelave	6.530.813	1.209.502	-	7.740.315	7.740
Hedensted	Hjarnø	1.042.620	449.211	-	1.491.831	1.492
Struer	Venø	1.759.634	588.073	-	2.347.707	2.348
Norddjurs	Anholt	3.307.510	2.425.510	-	5.733.020	5.733
Odder	Tunø	1.132.158	917.603	-	2.049.761	2.050
Skive	Fur	2.184.326	1.721.619	2.969.303	6.875.248	6.875
Aalborg	Egholm	852.201	376.441	-	1.228.641	1.229
I alt		52.076.062	22.084.768	12.154.716	86.315.546	86.316

Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 26. juli 2010.

SÆLGES

Andelsbolig på Agersø, Agersø Møllevej 21A

Nystands at andelsbolig som har tilhørt min afdøde bror sælges 50% under andelsbevisets pålydende. Giv mig et bud! Ring på 97 52 81 91

Eller send en mail: kaijorgensen@webspeed.dk

Kai Jørgensen 7800 Skive

Samarbejde/generationsskifte

Til videreførelse og fortsat ekspansion af produktion og afsætning i ind- og udland af Sejerø-gæs og Mandø-kyllinger søges samarbejdspartnere og gerne en „arvtager“ til et eventuelt glidende generationsskifte. Henvendelse til horsekaer@hotmail.com eller tlf.

40 15 53 01 / 59 59 13 01

Ansøgere til Aktionsgruppen må væbne sig med tålmodighed

Småøernes Aktionsgruppe er sat i verden for at hjælpe gode ø-projekter. Men desværre er det ikke så nemt lige for tiden.

Når aktionsgruppens bestyrelse har vurderet og godkendt et projekt, sender jeg det videre til Fødevarerhverv(FERV), som står for den endelige godkendelse og for udbetalingen af tilskuddet fra enten landdistriktsprogrammet eller fiskeriudviklingsprogrammet.

Vi oplever lige nu, at der nemt kan gå fire måneder fra vi sender en ø-ansøgning videre til FERV, og til projektet har et svar derfra.

I slutningen af marts sendte vi en håndfuld projekter ind til FERV. De begyndte at få svar i august, og de sidste har her i begyndelsen af oktober endnu ikke fået en afgørelse.

Dertil skal man så lægge, at der går 1-1½ måned fra vores ansøgningsfrist, til bestyrelsen har holdt møde, og jeg har behandlet ansøgningerne og sendt dem ind til FERV. Ansøgerne kan altså komme til at vente op til et ½ år på at få et svar.

Vi oplever desuden lige for tiden, at FERV ændrer deres egne regler og tolk-

ninger. Det betyder, at det er svært for mig at forudse, hvordan FERV vurderer og godkender projekterne.

Mange ansøgere oplever også, at der er besværligt at få tilskuddet udbetalt, når projektet er slut. FERV skal overholde en del danske regler og EU-bestemmelser, så man skal som ansøger være indstillet på en del papirarbejde, og man skal overholde alle betingelser og budgetter helt nøjagtigt, ellers får man problemer, ved afslutningen af projektet.

Jeg vil gerne hjælpe så godt jeg kan – men det er vigtigt at understrege, at jeg ikke kan eller skal godkende noget i forbindelse med slutrapport og udbetaling. Det er Fødevarerhverv, der giver tilsagnet om tilskud, og dem, der står for al jura, regnskab, udbetaling osv. Derfor er det ofte lige så nemt, at kontakten går direkte til FERV's medarbejdere – men som sagt, så hjælper jeg gerne.

FERV har lige gennemført en evaluering af landdistriktsprogrammet og de

midler, aktionsgruppen kan være med til at fordele. Her skrev en af ansøgerne fra småøerne:

„... jeg er dybt taknemmelig over de tildelte midler. Men jeg har også en del kritikpunkter, da jeg synes arbejdsgangen i både ansøgning og afrapportering er urimeligt tung... Jeg ville gerne ... fortælle om min oplevelse som ansøger i møde med noget, jeg oplevede som et meget firkantet, bureaukratisk system, som jeg brugte for meget tid og for mange kræfter på ... (selv med utroligt god konsulenthjælp fra Småøernes Aktionsgruppe, og selv om jeg er vant til at arbejde med ansøgninger og rapporter)...“ (citater slut).

Ja, som vi skriver på vores hjemmeside: „Fordi vi er en del af to store EU programmer, er det en lidt omstændelig proces at søge tilskud hos os. Ligesådan skal du regne med en del papirarbejde, hvis du får et tilsagn om tilskud.“

*Morten Priesholm, koordinator,
Småøernes Aktionsgruppe*

Åben ø-dag på Sejerø og Omø

Åben ø-dage tiltrækker ofte nysgerrige, på Omø var Loens frokosttilbud et populært tilbud

På Sejerø og Omø har man i efteråret afholdt Åben ø-dag. På Sejerø havde man som et overordnet tema lagt vægt på øens tilbud til børnefamilier, og et besøg på Sejerø skole var et populært mål. Men der udover var bl.a. en guidet tur med øens hestevogn et populært tiltag. Spillemandsmusik, snapsesmagning,

marked og åbne gallerier var også blandt tilbuddene. På Omø har man også haft Åben ø-dag. Også her har man oplevet stor interesse, og godt 100 gæstende tog imod tilbuddet om en fortælling om livet på en lille ø.

Kommune standser betaling til Tunøs sygeplejerske

Odder kommune standser fra 2011 sin finansiering af Tunøs sygeplejerske. Tunø har ellers haft en unik sygeplejerskestilling, idet sygeplejersken også har haft en akut-funktion, som Region Midtjylland har været med til at finansiere. Besparselsen begrundes med, at der ikke længere er øboere på Tunø med sygeplejehov, som er det kommunale ansvar. Kommunen håber og forventer, at regionen fortsat vil finansiere et akutberedskab på Tunø.

cj

Småøer får del i cykelsti-pulje

I september indgik regeringen sammen med S, DF, SF, LA og R en aftale om en indsats for cykeltrafik. Som en særlig indsats er der i 2010 afsat 5 mio. kr. til at fremme cykelturismen på de danske småøer. Der er tale om 100% statslige tilskud til lokale projekter med anlæg af cykelstier for at skabe sammenhængende cykelruter. I Sammenslutningen af Danske Småøer har vi rettet henvendelse til Transportministeriet for at gøre puljen bredere i dens fokus, da vi ikke mener, at øerne har brug for cykelstier i traditionel forstand. Vi håber, at det også vil være muligt at søge til eks. markedsføring af øerne som mål for cykelturister eller opgradering af natur- og trampestier, så de også kan bruges af cyklister. Præmisserne for puljen er ikke klar endnu, heller ikke en ansøgningsfrist. Når der åbnes for ansøgninger, så orienterer vi beboerforeningerne og lægger det på vores hjemmeside. Men allerede nu kan man jo udvikle gode idéer.

cj

ALTERNATIVT JULEMARKED BRUMMERS GAARD, AARØ LØRDAG 13. NOVEMBER KL. 10 – 16

KOM OG OPLEV: Cigarmagernes Klub, Levende dyr, Haderslev Vægter Laug, Hertugens Brændevins Laug, Antikmarked, Træsko ud/og -bestilling fra Hjerl Hede. Mange slags kunsthåndværk - keramik, glaskunst, pileflet, strik, Nuka lys, halskæder m.m. af cykelsslange, smedning af knive og tasker af gummi

Kom og smag på udsøgte produkter fremstillet af øens råvarer.

Aarø Galloway, Aarø Bigård og Aarø Vingård samt andre ø-specialiteter fra Brummers Cafe.

Samt fra de lokale fødevarer producenter – Bryggeriet Fuglsang, Lampes Pølsegård, Sønderjysk Kål, Lindegården og gedekød fra Skyttehuset

Salg af: juleneg og buketter til kirkegården samt fra mange udstillere.

Se også mere på kultunaut.dk

**Transportminister Hans Chr. Schmidt åbner markedet kl. 11
Fjordbåden Helene sejler denne dag fra Haderslev**

Der er gratis entre på pladsen

Vi gør opmærksom på at grupper på 10 personer sejler for ½ pris på færgen, så slå dig sammen med naboer og venner eller snak med andre i køen. I skal købe en billet pr. 10 personer.

ARRANGERET AF AARØ INITIATIV GRUPPE

**TAG UDDANNELSEN
DER HJEMME**

E-LÆRINGS-UDDANNELSER UAFHÆNGIG
AF TID OG STED

- SYGEPLEJERSKE
- PÆDAGOG
- ERNÆRING OG SUNDHED

University College
SJÆLLAND

STUDIESTART 1. FEBRUAR 2011

WWW.UCSJ.DK/E

Nyt om Ø-færger

Venø får ny færge

Limfjordsøen Venø, der har 197 beboere, er den første af vores øer, der kan fejre en ny færge efter Indenrigs- og Sundhedsministeriet valgte at indføre en ekstraordinær pulje til færgeinvesteringer. Den ny færge blev fejret, som kun øboere kan det, og Indenrigs- og Sundhedsminister, Bertel Haarder, stod for den mere formelle indvielse af den ny færge. Venø er den af vores øer, som har den korteste afstand til fastlandet, men det kræver jo også en vis kapacitet at betjene en ø, nærmest 24 timer i døgnet.

En ny færge er altid en stor begivenhed på en ø, på Venø deltog minister, Bertel Haarder, i festlighederne

Kommune på færge-inspirations-tur

Langeland kommune skal indenfor en kort årrække ud og investere i en ny færge til Strynø. Kommunens tekniske udvalg, samt det kommunale ø-udvalg, har været på tur til hhv. Aarø-færge og Askø-færge for at lade sig inspirere til en ny færge, i stedet for at projektere en ny færge helt fra bunden. Askø-færge blev i sin tid bygget efter en prototype på en ø-færge, som blev projekteret af den daværende Planstyrelse.

Egholm fik ikke del i puljen til færgeinvesteringer

Den sidste portion på 29 mio. kr. i Indenrigs- og Sundhedsministeriets

ekstraordinære pulje til færgeinvesteringer er blevet fordelt. Og denne gang er der ingen af de små øer, der er blevet betænkt. Pengene er givet til ombygning af færger til Ærø og Læsø. Aalborg kommune søgte om tilskud til en ny færge til Egholm, men fik et afslag med henvisning til kommunens størrelse og økonomi. Faaborg-Midtfyn kommune har fået afslag på yderligere støtte til en ny færge til Avernakø-Lyø, men kommunen fik dog 49 mio. kr. fra puljen sidste år.

Birkholm uden sin faste forbindelse

Birkholmsposten, der er Birkholms

post- og rutebåd til Marstal, er sat ud af spillet pga. huller i glasfiberen på skroget. Båden er ellers ikke så gammel, den er fra 2006. Den er nu på land for at blive repareret, mens kommune og værftet, der byggede båden, slås om, hvem der har ansvaret for skaderne. Birkholmsposten kommer ikke i drift lige med det samme, og indtil da, så besejles Birkholm lejlighedsvis af Hjortøs postbåd.

cj

Ø-POSTEN

Nyheder fra S sammenslutningen af Danske Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-Postens spalter er åbne for alle; artiklerne er ikke nødvendigvis udtryk for S sammenslutningen af Danske Småøers holdninger.

Indsendte artikler bedes ikke overstige 1500 anslag.

Redaktion: S sammenslutningens bestyrelse

Dorthe Winther, Omø, ansv.h.	58 19 91 80
Eva Terkelsen, Bjørnø	20 63 15 31
Rita Sørensen, Aarø	74 58 47 77
Knud Madsen, Tunø	86 55 30 98
Kjeld Tønder Hansen, Strynø	62 51 59 02
Paul Svennesen, Barsø	74 61 82 87
Jørgen Møller, Fejø	44 95 92 95
Svend Erik Hansen, Omø	58 19 90 98
Redaktør: Claus Jensen	
Layout: Erik Steenstrup Dyhr	
Foto: Claus Jensen, Dorthe Winther, Søren Lang Hindkjær, Peter Blanner, Astrid Englund	

Ø-Posten udgives med tilskud fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Annoncer: 4,00 kr. pr. sp.mm.

Tryk: Svendborg Tryk. Oplag: 3000

Redaktionen afsluttet 8. oktober, 2010

Abonnement: 150 kr. pr. kalenderår.

Ø-Posten:

S sammenslutningen af Danske Småøer
Strynø Brovej 12, 5900 Rudkøbing

Tlf. 6251 3993 Fax. 6251 3996

E-mail: sekretariatet@danske-smaaoer.dk

Internet: www.danske-smaaoer.dk